Traducere: Magda Zucker

Puterea încurajării

Vaieshev 5781

Ruben este cel care ar fi putut fi lider, dar nu a fost niciodată. El era primul născut al lui Iaacov. Pe patul de moarte Iaacov a spus despre el "Ruben, tu eşti primul meu născut, puterea mea, semnul forţei mele, excelând în onoare, excelând în putere." (Gen. 49:3) Acesta este un tribut impresionant, sugerând prezența fizică și comportamentul impunător.

Mai important, în copilărie, Ruben părea în mod constant să fie cel mai sensibil din punct de vedere moral dintre toți copiii lui Iaacov. El era fiul lui Leah și simțea puternic dezamăgirea mamei sale cauzată de faptul că nu era ea favorita lui Iaacov. Iată prima relatare despre el fiind copil:

> Ruben a ieşit odată afară, pe vremea seceratului grâului, şi a găsit mandragore pe câmp. Le-a adus mamei sale, Leah. (Gen. 30:14)

Mandragorele erau considerate un afrodisiac. Ruben știa acest lucru și s-a gândit imediat la mama sa. A fost un gest emoționant, însă a avut un efect opus deoarece i le-a oferit lui Leah în prezența lui Rahel și a cauzat, fără să vrea, o ceartă între ele.

Următorul episod în care îl întâlnim pe Ruben este de departe mai tulburător:

> Rahel a murit şi a fost îngropată pe drumul spre Efrat, care este Bethlehem… Cât timp Israel locuia în acea regiune, Ruben a venit şi s-a culcat [*vayishkav*] cu concubina tatălui său Bilha (Gen. 35:19-22)

Dacă interpretăm literar, acest lucru ar reprezenta un păcat major. A se culca cu concubina tatălui său nu era doar o infracțiune sexuală; era un act de trădare de neiertat, așa cum descoperim ulterior în Tanach, atunci când Absalom decide să se răzvrătească împotriva tatălui său David și să-l înlocuiască ca rege. Ahitophel îi dă următorul sfat:

> „Intră la ţiitoarele pe care le-a lăsat tatăl tău pentru paza casei; astfel, tot Israelul va şti că te-ai făcut urât tatălui tău, şi mâinile tuturor celor ce sunt cu tine se vor întări.” (2 Samuel 16:21)

Potrivit înţelepţilor, textul despre Ruben nu trebuie interpretat în mod literar.[1] După moartea lui Rahel, Iaacov şi-a mutat patul în cortul lui Bilha, roaba lui Rahel. Acest lucru, a simţit Ruben, era o umilire de netolerat pentru mama sa. A fost greu pentru Leah să accepte faptul că Iaacov o iubea mai mult pe sora sa. Ar fi fost cu totul de nesuportat pentru ea să descopere că o prefera chiar şi pe roaba lui Rahel. Aşa că Ruben a mutat patul lui Iaacov din cortul lui Bilha. Aşadar verbul *vayishkav* nu ar trebui tradus ca “s-a culcat cu”, ci “a schimbat aranjamentele de dormit.”

În acest punct totuşi, textul ia o turnură ciudată. Spune “Ruben a intrat şi s-a culcat cu [sau a schimbat aranjamentele de dormit pentru] concubina tatălui său Bilha, iar Israel a aflat acest lucru…” şi apoi semnalizează *o întrerupere a paragrafului în mijlocul propoziţiei.* Propoziţia se încheie cu “Iaacov a avut doisprezece fii”. Acest lucru este cu adevărat neobişnuit. Sugerează o tăcere sonoră. Comunicarea a fost complet întreruptă între Iaacov şi Ruben. Dacă înţelepţii au o interpretare corectă, atunci aceasta este una dintre cele mai mari tragedii din întreaga Geneză. În mod clar, Iaacov credea că Ruben s-a culcat cu concubina sa, Bilha. L-a blestemat pentru asta de pe patul de moarte:

> Năvalnic ca apele – tu nu vei mai avea întâietatea! Căci te-ai suit în patul tatălui tău, mi-ai spurcat patul, suindu-te în el. (Gen. 49:4)

Totuşi, potrivit înţelepţilor, acest lucru nu s-a întâmplat. Dacă Iaacov ar fi fost dispus să vorbească cu Ruben, ar fi descoperit adevărul, însă Iaacov a crescut într-o familie de unde a lipsit comunicarea deschisă, sinceră (aşa cum am văzut în urmă cu câteva săptămâni în pericopa Toldot). Astfel, timp de mulţi ani Ruben a fost suspectat de tatăl său de un păcat pe care nu îl comisese - toate acestea pentru că ţinea la sentimentele mamei sale.

Ceea ce ne duce la cel de-al treilea episod din viaţa lui Ruben, cel mai tragic dintre toate. Iaacov îl favoriza pe Iosef, fiul iubitei sale Rahel şi toţi ceilalţi fraţi ştiau acest lucru. Atunci când i-a oferit lui Iosef un semn fizic al acestui favoritism, o haină colorată, fraţii au ajuns să îl dispreţuiască şi mai mult. Atunci când Iosef a început să aibă vise în care ceilalţi membrii ai familiei făceau plecăciuni în faţa sa, animozitatea fraţilor lui a atins punctul culminant. Când erau departe de casă, având grijă de turmele lor, iar Iosef a apărut în depărtare, ura lor i-a determinat să decidă să-l omoare chiar atunci, în acel loc. Ruben a fost singurul care s-a împotrivit:

> Când Ruben a auzit lucrul acesta l-a scos din mâinile lor. El a zis: „Să nu-i luăm viaţa. Le-a zis: „Să nu vărsaţi sânge; ci mai bine aruncaţi-l în groapa aceasta care este în pustiu şi nu puneţi mâna pe el.” Căci avea de gând să-l scape din mâinile lor şi să-l aducă înapoi la tatăl său. (Gen. 37:21-22)

Planul lui Ruben era unul simplu. I-a convins pe fraţii săi să nu-l ucidă pe Iosef, ci să-l lase să moară de foame într-o groapă. Intenţia sa era să se întoarcă apoi pentru a-l salva, după ce

[1] See Shabbat 55a-b

restul fraților vor pleca mai departe. Când s-a întors însă, Iosef nu mai era acolo. El fusese vândut ca sclav. Ruben se simțea devastat.

De trei ori Ruben a încercat să ajute, însă, în ciuda celor mai bune intenții, eforturile sale au eșuat. Era responsabil pentru singura ceartă înregistrată între Leah și Rahel. Tatăl său l-a suspectat pe nedrept de un păcat major pentru care l-a blestemat de pe patul de moarte. A eșuat să îl salveze pe Iosef.

Ruben știa când lucrurile nu era corecte, și a încercat să acționeze pentru a face o schimbare în bine, însă i-au lipsit prudența, încrederea sau curajul de a obține rezultatul dorit. Ar fi trebuit să aștepte ca Leah să fie singură înainte de a-i oferi mandragorele. Ar fi trebui să discute direct cu tatăl său despre noile aranjamente de dormit. Ar fi trebuit să îl ia pe Iosef cu el, înapoi în siguranță către casă.

Ce s-a întâmplat cu Ruben de a ajuns să îi lipsească încrederea? Tora oferă un indiciu clar și iconfundabil. Să urmărim versetele care descriu nașterea primilor doi copii ai lui Leah (și a lui Iaacov):

> Leah a rămas însărcinată şi a născut un fiu, căruia i-a pus numele Ruben; „căci", a zis ea, *„Domnul a văzut mâhnirea mea, şi acum bărbatul meu are să mă iubească negreşit."*A rămas iarăşi însărcinată şi a născut un fiu; şi a zis: *„Domnul a auzit că nu eram iubită şi mi-a dat şi pe acesta."* De aceea i-a pus numele Simeon. (Gen. 29:32-33)

În ambele cazuri Leah a fost cea care a dat numele copiilor și nu Iaacov - și ambele nume erau un strigăt către Iaacov să o observe și să o iubească pe ea - dacă nu pentru ea însăși, cel puțin pentru că i-a oferit copii. În mod evident Iaacov nu a observat.

Ruben a devenit ceea ce a devenit deoarece - pare să sugereze textul - atenția tatălui său era în altă parte; nu-i păsa nici de Leah, nici de fii ei (chiar textul menționează "Domnul a văzut că Leah nu era iubită"). Ruben știa acest lucru și simțea intens rușinea mamei sale și aparenta indiferență a tatălui său.

Pentru a conduce, oamenii au nevoie de încurajări. Este fascinant contrastul dintre Ruben cel ezitant şi încrezătorul - uneori chiar prea încrezător - Iosef, care era iubit și favorizat de tatăl său. Dacă vrem să avem copii încrezători, care să acționeze atunci când acțiunea este necesară, atunci trebuie să îi încurajăm și să-i lăudăm.

Există o Mishna fascinantă în Pirkei Avot:

> Rabban Yochanan ben Zakkai avea cinci discipoli (proeminenți) și anume: Rabbi Eliezer ben Hyrcanus, Rabbi Yehoshua ben Chananya, Rabbi Yose, Rabbi Shimon ben Netanel, și Rabbi Elazar ben Arach. El obișnuia să îi laude Eliezer ben Hyrcanus - o fântână tencuită care nu pierde niciodată o picătură. Joshua ben Chananya - fericit cel care i-a dat naștere. Yose - un om pios. Shimon ben Netanel - un om care se teme de păcat. Elazar ben Arach - un izvor mereu curgător. (Mishnah Avot 2:10-11)

De ce Misha, a cărei scop este să ne învețe adevăruri de durată, ne oferă această enumerare aparent trivială a elevilor lui Rabban Yochanan ben Zakkai și a modului în care acesta obișnuia să îi laude? Răspunsul, cred, este acela că Mishna ne spune cum să creștem discipoli, cum să fim mentori și ghizi: folosind *laude specifice*.

Mishna nu ne spune pur și simplu că Yochanan ben Zakkai spunea lucruri bune despre învățăceii săi. Folosește o expresie neobișnuită: "Obișnuia să enumere [*moneh*] laudele lor", însemnând, remarcile sale pozitive era precise și țintite. Le spunea fiecăruia dintre discipolii săi care era punctul său forte.

Eliezer ben Hyrcanus avea o memorie remarcabilă. La vremea la care Legea Orală nu fusese încă scrisă, el putea să își amintească învățăturile tradiției mai bine decât oricine altcineva. Elazar ben Arach era creativ, capabil să vină cu un izvor nesfârșit de interpretări. Atunci când ne urmăm pasiunile și darurile noastre personale, contribuim cu ceva ce numai noi putem oferi lumii.

Totuși, faptul că putem avea un dar excepțional poate însemna, de asemenea, că avem deficiențe vizibile. Nimeni nu are toate punctele forte. Este suficient dacă avem unul. Însă trebuie să fim conștienți și ce ne lipsește. Eliezer ben Hyrcanus a devenit atât de fixat pe trecut, că a refuzat schimbarea atunci când a fost decisă de majoritatea colegilor săi. Ei au mers la Yavneh; el s-a dus la Hamat (Emmaus). Era un loc unde era plăcut să locuiești, fiind și locul unde trăia familia soției sale. Aparent, el era atât de încrezător în darurile sale intelectuale încât a crezut că poate să continue să învețe de unul singur. În cele din urmă a ajuns să uite tot ceea ce învățase (Avot de-Rabbi Natan 14: 6). Omul care era mult mai înzestrat intelectual decât contemporanii săi, a murit în cele din urmă fără a avea nicio contribuție pe termen lung asupra tradiției.

Există un echilibru delicat între a neglija pe cineva, ceea ce poate cauza lipsa de încredere pentru a face acțiunea necesară și lauda excesivă sau favoritismul care crează un exces de încredere și convingerea că ești mai bun decât ceilalți. Acest echilibru este necesar dacă vrem să fim raza de soare care să-i ajute pe ceilalți să crească.

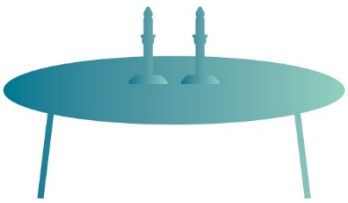

ÎNTREBĂRI ÎN JURUL MESEI DE SHABAT

1. Ați lua în considerare să oferiți laude specifice persoanelor din viața voastră, pentru a vă îmbunătăți relația cu ei și pentru a le da încredere?
2. Este mai important să ni se amintească care sunt punctele noastre forte sau care sunt slăbiciunile noastre?
3. Credeți că greșelile lui Ruben și încercările de a îndrepta lucrurile au legătură cu faptul că Cetățile de Refugiu se aflau pe teritoriul lui Ruben, pe tărâmul Israelului?

© Rabbi Sacks • All rights reserved • Biroul Rabinului Sacks este susținut de The Covenant & Conversation Trust